

Complementul prepozițional și completiva prepozițională

Măduța Gyongyver
Universitatea Româno- Americană

Rezumat

Partea de propoziție și propoziția subordonată corespunzătoare se realizează ca expresie sintactică a aceleiași relații de dependență sau subordonare. Atât partea de propoziție, cât și propoziția subordonată corespunzătoare sunt determinanți ai aceluiași termen regent. Calitatea de regent este îndeplinită de toate părțile de vorbire care pot contracta o relație sintactică și pot îndeplini în același timp o funcție sintactică. Selecția elementelor de relație, ca modalitate de exprimare a relației de subordonare, vor fi condiționate de determinant și de trăsăturile semantice și gramaticale ale determinantului, adică ale termenului regent.

În limba vorbită, datorită tendinței de dezvoltare a expresivității comunicării, se produce între termenul regent și unitatea determinativă o schimbare de poziție sintactică, regentul trecând în poziția sintactică a determinantului, iar determinantul în poziția regentului, fenomen denumit inversiune sintactică. În acest caz unitățile sintactice rezultate nu sunt corespondente, realizarea lor fiind posibilă la un singur nivel, la cel sintagmatic: „ un om ca un munte- un munte de om”.

Față de termenul regent, atât partea de propoziție, cât și propoziția subordonată corespunzătoare, îndeplinesc aceeași funcție sintactică, acestea fiind unități homofuncționale, care se realizează în condiții gramaticale similare. Această unitate se realizează atât prin referința la același termen regent, dar și de prezența aceleiași relații de determinare care antrenează ambele unități.

Cuvinte-cheie

subordonată, regent, determinant, complement prepozițional, părți de propoziție, procedeu.

Partea de propoziție și propoziția subordonată corespunzătoare se realizează ca expresie sintactică a aceleiași relații de dependență sau subordonare. Atât partea de propoziție, cât și propoziția subordonată corespunzătoare sunt determinanți ai aceluiași termen regent. Calitatea de regent este îndeplinită de toate părțile de vorbire care pot contracta o relație sintactică și pot îndeplini în același timp o funcție sintactică. Selecția elementelor de relație, ca modalitate de exprimare a relației de subordonare, vor fi condiționate de determinant și de trăsăturile semantice și gramaticale ale determinantului, adică ale termenului regent.

În limba vorbită, datorită tendinței de dezvoltare a expresivității comunicării, se produce între termenul regent și unitatea determinativă o schimbare de poziție sintactică, regentul trecând în poziția sintactică a determinantului, iar determinantul în poziția regentului, fenomen denumit inversiune sintactică. În acest caz unitățile sintactice rezultate nu sunt

corespondente, realizarea lor fiind posibilă la un singur nivel, la cel sintagmatic: „un om **ca un munte** – un munte *de om*”.

Față de termenul regent, atât partea de propoziție, cât și propoziția subordonată coresponzătoare, îndeplinesc aceeași funcție sintactică, acestea fiind unități homofuncționale, care se realizează în condiții gramaticale similare. Această unitate se realizează atât prin referința la același termen regent, dar și de prezența aceleiași relații de determinare care antrenează ambele unități.

Contragerea și expansiunea nu sunt fapte de limbă obiective, ci procedee sau tehnici de transformare a unor unități sintactice de un anumit grad în altele de alt grad, în ierarhia propoziție-frază, prin care se realizează variante formale ale aceluiași mesaj. Acest lucru ar putea justifica absența din Gramatica Academiei și din alte lucrări, lipsite de finalitate didactică, a unui capitol referitor la categoriile menționate. Acestea acționează în cadrul unui sistem de norme și reguli transformaționale, în virtutea principiului structural al corespondenței dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate. Cele două procedee sunt opuse, dar strâns legate între ele prin însăși opoziția lor, încât pot fi considerate aspecte ale aceluiași procedeu, deosebite prin punctul de plecare al transformării operate. Amândouă procedeele se bazează în esență pe fenomenul obiectiv al corespondenței dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție, dar au o sferă, pe de o parte mai strâmtă și, pe de alta, mai largă decât corespondența ca atare, întrucât condiția echivalenței funcționale nu este nici suficientă, nici obligatorie. În limitele fenomenului menționat, ele presupun, pe lângă echivalența funcțională, și sinonimia concretă, identitatea conținutului de bază comunicat: de exemplu, complementului circumstanțial de timp din cadrul propoziției îi corespunde circumstanțiala de timp, dar nu orice complement concret poate fi dezvoltat într-o propoziție și invers.

Complementul prepozițional este un component actanțial al grupului verbal, având o semantică bogată și fiind exprimat printr-un nume însoțit de o prepoziție (și se află la cazul cerut de această prepoziție. Întrebările la care răspunde complementul prepozițional sunt: *de cine? de la ce? după cine? după ce? pentru cine? pentru ce? peste cine? peste ce? cu câți? cu câte? despre câți? Cu al câtelea? la câți? pentru câți?* etc.: Și Gherlaș, în fața unui public atât de avid **de spectacol** își începea scamatoriile (Sahia); Simple surâsuri, sau priviri lungi explicau **pentru noi** situația; Din partea mea, vai **de mine**, toată voia (L. Rebreanu); El tace – pentru că-i e frică **de cuvinte** (L. Blaga); Așadar, când plin **de visuri**, urmărești vre o femeie (M. Eminescu); Manifestați **față de cei doi** (num.) tot respectul; Vedeam reviste pline **de informații** noi ș.a.

În tradiția gramaticii românești, complementul prepozițional și complementul în dativ au fost considerate o singură parte de propoziție – complement indirect. Desigur, între aceste tipuri de complemente există o serie de similitudini (aparțin acelorași grupuri – verbal, adjectival, adverbial; au roluri semantice comune ș.a.), dar există și o serie de deosebiri importante:

- centrul de grup impune acestor complemente regim sintactic diferit: cazual – dativul pentru complementul indirect, dar prepozițional pentru complementul prepozițional;
- complementul indirect poate fi realizat numai / și prin clitic pronominal, realizare exclusă în cazul complementul prepozițional, de unde și imposibilitatea dublei sale exprimări sau a substituirii sale prin clitic (* *El mă colaborează cu mine*).

Diferențele relevate, dublate de „principiul unicității” (un verb atribuie o singură dată o anumită poziție sintactică în enunț. Or există o serie de enunțuri în care complementul indirect și complementul prepozițional sunt coocurente, fără a fi coordonate: *Lui nu-i pasă de nimic; Le-am vorbit despre noi* etc.), constituie argumente în vederea considerării celor două tipuri de complemente drept poziții sintactice diferite.

În unele lucrări de specialitate sunt menționate încă două posibile realizări ale complementului prepozițional: **Din roșu** (adj.) *s-a făcut galben; Nu se mai satură citindu-l*, unde avem, de fapt, element predicativ suplimentar, dat fiind faptul că acestea se subordonează la doi regenți.

Complementul prepozițional este uneori sinonim cu un complement direct. Cf. *Ne amintim adesea de copilărie. / Ne amintim adesea copilăria; Îi place de mine. / Mă place.*

Complementele prepoziționale pot fi regentate de:

- verbe la toate modurile și timpurile personale. Cf. *Noi subscriem la părerea ta; Tu nu deosebești binele de rău. Lasă-te de glume!*
- locuțiuni adverbiale. Cf. *Mi-am dat seama prea târziu de greșeală; Îți vei mai aduce aminte de mine.*
- adjectiv. Cf. *M-am decis să nu mai fiu cochetă cu tine;*
- derivate postverbale. Cf. *Marile texte revelate sunt accidente dătătoare de personalitate.*
- interjecție. Cf. *Mulțumesc pentru masă.; Halal de noi!*

Complementul prepozițional poate fi exprimat prin diverse părți de vorbire (însoțite, de obicei, de prepoziții):

- Substantiv: *El se caracterizează prin ambiție.*

- Pronume: *Oare ce s-o fi ales de ei? Ion se gândește la toți; Nimeni nu se uită la nimeni.*
- Verbe la moduri impersonale: *Am auzit vorbindu-se.; Se teme a spune adevărul.; M-am apucat de gătit; Strugurii sunt numai buni de cules; S-a lecuit de spus minciuni.*
- Numeral: *M-am apucat de ambii.*

Posibilitatea construirii complementului prepozițional cu numeroase prepoziții, ca și faptul că prin el sunt complinite multe părți de vorbire (verbe, adjective, adverbe, interjecții), duce de multe ori la dubiu în ce privește delimitarea complementului indirect de alte tipuri de complemente:

- ✓ Complementul prepozițional / Complementul direct
*Contez **pe Ion**; Mizez **pe fratele meu**; Mă bizui **pe el**. (CP) // **Îl cunosc **pe Ion****; **Mă** pasionează lectura (CD).*
 Complementul direct construit cu **pe** poate fi dublu exprimat (nume și clitic), substituit prin clitic sau exprimat numai prin clitic de pronume personal sau reflexiv, iar complementul prepozițional nu poate fi dublu exprimat (nume și clitic), nu poate fi substituit prin clitic și nici nu poate fi exprimat numai prin clitic de pronume personal sau reflexiv. Cf. **Îl contez pe Ion; *Îl mizez pe fratele meu ș.a.*
- ✓ Complementul prepozițional / Complementul indirect
*S-a gândit **la doi** dintre ei; Noi n-am apelat **la nimeni** (CP) // Li s-a adresat **la doi** dintre ei; N-am spus (= nu le-am spus) **la nimeni (nimănui)** adevărul (CI).*
 Complementul indirect poate fi dublat prin clitic pronominal în dativ sau poate fi substituit prin nume în dativ (*Li s-a adresat ambilor/copiilor*), iar complementul prepozițional nu. Cf. **Li s-a gândit la doi/copiilor.*
- ✓ Complementul prepozițional / Complementul de agent:
Și-a amintit de ei; Cântecele i-a amintit de privighetoare; Hainele ei erau (PN) pline de pete (CP); / Lucrarea e făcută de ei; Asemenea trile realizate de privighetoare (CA)
 Complementul de agent este agentul acțiunii verbelor la diataza pasivă. Pentru a delimita complementul prepozițional de un circumstanțial trebuie luat în considerație caracterul neomisibil al complementului prepozițional și caracterul omisibil al circumstanțialului, care, de cele mai multe ori, e un component facultativ al grupului verbal. Așadar, grupul prepozițional are funcție de complementul prepozițional în

enunțuri în care este nesuprimabil, dar este circumstanțialul dacă e suprimabil. Cf.

- ✓ Complementul prepozițional / Circumstanțialul de loc (prep. *la, în*):
*S-a atentat **la siguranța** statului (*S-a atentat); Noi am participat **la discuții** (*Noi am participat); Marea mă predispune **la visare** (*Marea mă predispune); Mă gândesc **la el**; A lovit **în el** (CP) // Mergem în ospeție **la el**; S-a dus **la el**. (S-a dus.)(CL).*
- ✓ Complementul prepozițional / Circumstanțialul de timp
*Noutatea rezidă în metodă (*Noutatea rezidă); El excelează în domeniul său (*El excelează) // Ne-am cunoscut în vacanță (Ne-am cunoscut) (CT).*
- ✓ Complementul prepozițional / Circumstanțialul de cauză (*de, pentru*):
*Soluția aleasă depinde de părerea ta (*Soluția aleasă depinde); Mă bucur de succesul tău; Am cumpărat aceste lucruri pentru tine (CP); Plâng de fericire; Suferă pentru tine; Sare de bucurie (C de cauză).*
- ✓ Complementul prepozițional / Circumstanțialul de scop (*de, pentru*):
Vorbim de nenorociri și calamități; Muncește pentru copii (CP); Ne pregătim de examene // Le păstrăm pentru copii; Am plecat la cumpărături. (C de scop)
- ✓ Complementul prepozițional / Circumstanțialul instrumental (*cu*)
*El jonglează cu argumentele (*El jonglează); Comportamentul vostru rimează cu prostia (*Comportamentul vostru rimează); A umplut saltelele cu lină; A încărcat automobilul cu cutii (CP) // A cusut saltele cu ață; A reparat mașina cu cheia (CI)*
- ✓ Complementul prepozițional / Circumstanțialul sociativ
Se înțelege de minune cu soțul (CP); Cu moșul nu-i chip să discuți obiectiv (CS): CP se bazează pe ideea de reciprocitate, nu de însoțire în aceeași direcție.

Pentru rarele cazuri în care circumstanțialul este un component obligatoriu al grupului verbal, se poate apela la testul substituției cu un adverb, test la care răspund numai circumstanțialele, dar nu și complementul prepozițional: *Ion pleacă **la Paris** (Ion pleacă **acolo**) // Ion se gindește **la Maria** (*Ion se gindește **acolo**); Neînțelegerea datează **de mulți ani** (Neînțelegerea datează **de atunci**) // Aceasta depinde **de tine** (*Aceasta depinde de atunci); El se comportă **cu tact** (El se comportă **așa**) // Părerea ta coincide **cu a mea** (*Părerea mea coincide așa). Un alt test concludent este cel ce ține de trăsăturile semantice diferite [+Animat] /*

[-Animat] ale numelui – complement: în primul caz [+Animat] avem de a face cu un CP, iar în al doilea caz [-Animat] – cu un CL: *Oprobriul public s-a abătut asupra lui Ion / lui* (CP) // *Furtuna s-a abătut asupra satului / într-acolo* (CL).

Informația adusă de complementul prepozițional este de natură rematică. Numai în construcții mai ample, când e exprimat prin pronume anaforic, CP poate fi purtător al unei informații tematice: *Îl cunosc bine pe Ion și contez **pe el***.

În vecinătatea anumitor verbe (a căror semantică implică două argumente în poziția complement prepozițional), nu avem a face cu două complemente coordonate, ci cu un CP complex: *Personajele s-au împărțit în **îngeri și demoni**; Amândouă pendulează între **rigorism** fad și **ipocrizie** infatuată* (A. Pleșu). Tot un CP complex e și cel din structuri comparative: *Hermogene apelează mai degrabă la o instituție decât la o demonstrație* (M. Zamfir). Caracterul de structură unitară a tuturor acestor construcții (în comparație cu cele realizate prin coordonare, alcătuite din două elemente) se probează prin nonomisibilitatea celui de-al doilea component: sunt nereperate enunțuri ca **Personajele s-au împărțit în îngeri*; **Amindouă pendulează între rigorism*; **Hermogene apelează mai degrabă la o instituție*.

În enunțuri nonemfatice, complementul prepozițional nu se izolează prin niciun semn de punctuație de regentul său. Se pot despărți prin virgulă numai cele topicalizate (cu topică inversă):

***La tine**, nu mă mai gindesc de mult.* Cele reluate se izolează în mod obligatoriu: ***De copilărie**, de asta își aduce aminte el aminte.*

Relativ frecvent CP e în variație liberă cu un CI: *El nu rezistă la presiuni* (*El nu rezistă presiunilor*); *este dator față de mine* (*Imi este dator*).

La nivelul frazei, complementului prepozițional îi corespunde propoziția subordonată completivă prepozițională. Cf. *Ca să vad-un chip se uită / Cum aleargă apa-n cercuri* (M. Eminescu); *Pentru cine o cunoaște, / Toate-s vechi și nouă toate* (M. Eminescu). *S-a lovit de ce-i stătea în cale* (de ce s-a lovit?); *Manifestă înțelegere față de toți cei care pătimesc* (față de cine manifestă înțelegere?); *Locurile sunt rezervate pentru cei care vor întârzia* (pentru cine sunt rezervate?); *Omul se cunoaște după ceea ce face* (după ce se cunoaște?).

Regenții sunt:

- Un verb reflexiv: *Vă mirați cum de minciuna astăzi nu vi se va mai trece?* (M. Eminescu); *Se temea că i-o fi moartea din reumatism*; *Mă bucura să vină vara.*
- Un verb la diateza pasivă: *Sunt încredințat că nu vine*; *Au fost ajutați să facă analiza sintactică a frazei.*

- O locuțiune verbală sau o expresie verbală: *Îmi aduc aminte ce zarvă a fost; N-are habar de ce facem noi la lecții; Mi-e dor să-l mai văd.*
- Un adverb (de loc): *Era departe de ce se făcea aici; S-a așezat aproape de cel ce i-a adus vestea.*

Cînd acestor adverbe li se dă o valoare predicativă (cu ajutorul intonației predicative), PSCI e mai bine evidențiată: *Dacă ești om bun, **aproape** de cel ce-ți vorbește, dacă însă ești om rău, **departe** de cel ce ți se adresează.*

Elemente introductive:

a) conjuncții subordonatoare (nespecifice): **că, să, dacă, de** (= „dacă”) etc. : *S-a informat dacă acolo sunt condiții de cazare; I-a împins nevoia de-au terminat reparația într-o lună.*

Subordonatele introduse prin conjuncția subordonatoare **că**, după verbe care exprimă stări sufletești, emoții, ca a se mira, a se minuna sau teama: a se teme, a se înfricoșa, a se înspăimînta, a se îngrozi, a se speria, a se zăpăci, a se tulbura, a se neliniști, a se intimida etc. sunt la granița dintre completivele indirecte și completivele circumstanțiale de cauză (frecvent fiind considerate cauzale): *Se miră că nu știe asta; Se neliniște că a întârziat prea mult; S-ar mira să-l vadă șef; S-ar minuna să-i găsească acolo.* Dacă aceleași subordonate, după unele dintre aceleași verbe amintite mai sus, sunt introduse prin conjuncția **să**, ele sunt clar PSCI: *Mă tem să merg acolo; Se neliniștește să nu piardă examenul.* După verbe sau locuțiuni verbale care exprimă o mulțumire – ca a se bucura, a-i părea bine sau un regret – a se căi, a-i părea rău etc., subordonatele introduse prin conjuncția **că** sunt completive cu nuanță cauzală: *Mă bucur că ai venit; Ne pare bine că are rezultate; S-a căit că nu ia spus.* Cînd verbul regent e la imperfect, subordonatele au mai multe nuanțe (cauzală, temporală, condițională – cumul): *Ea se bucura că-i lăudăm rezultatele sau condițională: S-ar căi să nu-i arate; I-ar părea rău să nu-l vadă.*

Verbele reflexive dinamice, intransitive: a se gândi, a se chibzui, a se îndoi cer în propoziție complemente indirecte, nu directe, de aceea și subordonatele acestor verbe sunt PSCI, nu PSCD: *Mă gândesc că este la timp; Se îndoiește că va veni.*

b) locuțiuni conjuncționale subordonatoare (nespecifice): **ca nu cumva să, nu care cumva să** etc.: *Nu mă îndoiesc deloc cum că au luat-o pe alt drum.*

Subordonata introdusă prin locuțiunea conjuncțională **pentru că** este, chiar după verbele sau locuțiunile verbale care exprimă o mulțumire: a se bucura, a se înveseli, a se distra, a se amuza, a jubila sau un regret: a regreta, a se căi, a avea remușcări, a avea păreri de rău etc. o completivă circumstanțială de cauză: *Se bucură pentru că vine primăvara; Regretă pentru că s-a comportat în așa fel; Are păreri de rău, pentru că nu l-a cunoscut.*

c) pronume și adjective relative (de obicei în c. D. sau în Ac., folosite singure sau cu prepoziții): **care, cine, ce, ciți, cite** etc.: *Mă mir cine ți-a mai băgat asta în cap; Îi dau cui vine la mine; Nu s-a gândit de care să cumpere; Ne străduim pentru cei ce ne urmează; A luat din ceea ce mai rămăsese.*

A nu se confunda subordonata prepozițională, cerută de verbul *a avea* sau de adjective, introduse prin pronumele relativ cu prepoziții *de la cine* și *la cine*, cu subordonatele circumstanțiale de loc, cerute de verbe de mișcare și introduse prin aceleași mijloace (cf. *Le am pe toate de la cine mi le-a dat; Ele sint vizibile la cine suferă de această boală* cu *Veneau de la cine îi chemase; Se duc la cine îi primește.*

d) adverbe relative (folosite singure sau cu prepoziții): **unde, cum, încotro, cât**: *Nu-mi dau seama unde mă aflui; Nu-mi aduc aminte când s-a întâmplat; Se miră cum a reparat singur casetofonul; Nu are idee încotro se duce.*

Când propoziția subordonată completivă prepozițională depinde de verbe de informare, ca *a se interesa, a se informa* sau de verbe și locuțiuni verbale de îndoială, ca *a se îndoii, a se gândi, a se mira, a ezita, a șovăi, a sta în cumpăna, a sta la îndoială*, ea este introdusă prin pronume, adjective sau adverbe cu valoare dublă (interogativ-relativă) și are, în același timp, valoarea unei propoziții interogative indirecte (frecvent): *Se informează care apartament i-a fost repartizat*

Din caracteristicile generale expuse în prezenta lucrare rezultă că stăpânirea celor două tehnici este utilă pentru aplicarea unei comunicări de tipuri diferite. Contragerea este procedeul specific prin excelență pentru expunerile de dimensiuni reduse care concentrează mai multe informații, ea este preferată în stilul științific și în cel administrativ și pentru caracterul impersonal al multor construcții.

Expansiunea este procedeul recomandabil pentru realizarea unor texte explicite, este preferabil să se evite contragerea prin gerunzii sau substantive verbale, care sunt mai greu de înțeles decât construcțiile predicative.

Necesită o atenție deosebită din partea specialiștilor cele două complemente, cel secundar și cel prepozițional, recent introduse în ultima ediție a Gramaticii Limbii Române. Prin numirea lor s-a făcut o distincție clară în cadrul complementului direct și a celui indirect din cazul acuzativ, delimitându-se zonele de speci

Bibliografie

1. *Gramatica limbii romane*. Enunțul. Vol. II, București, Editura Academiei Române, 2005, pp. 397-415.
2. Constantinescu-Dobridor, GH., *Sintaxa limbii romane*, București, Editura Științifică, 1998, pp. 189-195.
3. Diaconescu, I., *Probleme de sintaxă a limbii romane actuale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 258-260.
4. Dimitriu, C., *Tratat de gramatică a limbii romane. Sintaxa*, Iași, Institutul European, 2002, pp. 1377-1384.
5. Drașoveanu, D. D., *Tranzitiv / intransitiv și direct/indirect – două antinomii contextuale* // CL, nr. 1, 1992, pp. 53-63.
6. Goian, E., *Limba română, Probleme de sintaxă*, București, Editura Recif, 1995, pp. 124-127.
7. Guțu-Romalo, V., *Sintaxa limbii romane. Probleme și interpretări*, București, Editura didactică și pedagogică, 1973, p. 154-172.
8. Irimia, D., *Gramatica limbii romane*, Iași, Polirom, 2000, pp. 408-415.
9. Merlan, A., *Sintaxa limbii romane. Relații sintactice și conectori*, Iași, Editura Universității „Al. Ioan Cuza”, 2001, p. 94-98.
10. Mihaș, L., *Gramatica limbii române*, Editura Multimedia, Arad, 1996;
11. Mihaș, L., *Limba română contemporană. Sintaxa. Sinteze*, Seria Cursuri Universitare, Universitatea Aurel Vlaicu, Arad, 1995;
12. Pană-Dindelegan, G., *Complementele necircumstanțiale (direct, indirect și de agent) și propozițiile corespunzătoare* // LLR, nr. 3, 2003, pp. 3-6.
13. Pană Dindelegan, G., *Teorie și analiză gramaticală*, București, 1994, pp. 125-131.
14. Rădulescu, M., *Note despre complementul indirect în genitiv și regentul său* // LR, 1992, nr. 1-2, pp. 95-99.
15. Șerban, V., *Sintaxa limbii romane. Curs practic*, București, Editura didactică și pedagogică, 1970, pp. 219-226.